

בין טהרן לשלוחותיה: פני האזור להסלמה?

31.01.2024 | ד"ר יוסי מנשרוף written by

בראייה היסטורית, מתקפת הכטב"ם הקטלנית שהביאה למותם של שלושת החיילים האמריקנים בירדן לא שיקפה בהכרח הסלמה בהתנהלות בין איראן לארה"ב, אף שביטאה הרחבה של המתקפות שמבצעות מיליציות עיראקיות פרו-איראניות נגד ארה"ב בחודשים האחרונים בעיראק וסוריה.

למעשה, מאז שנות ה-80 מקדמת איראן מסע טרור נגד ארה"ב כעוגן מרכזי בשאיפתה להשיג הגמוניה אזורית ולדחוק את ארה"ב. כבר ב-1983 קידמה איראן באמצעות חיזבאללה פיגוע תופת קטלני נגד בסיסי הכוח הרב-לאומי בביירות, שבו נהרגו 241 חיילים אמריקנים ו-58 חיילים צרפתים. חלקה הבכיר בפיגוע נחשף על ידי הסוכנות האמריקנית לביטחון לאומי (NSA) שקלטה תשדורת ממשד המודיעין האיראני אל שגריר איראן בדמשק שבה הועברה ההוראה לקדם את הפיגוע בביצוע חיזבאללה ובסיוע כוחות משמרות המהפכה.

מאז שכללה איראן את תורת הפעלת השלוחים. בתהליך מדורג שנפרש על פני עשורים היא הקימה וטיפחה במזרח התיכון מערך מרשים של מיליציות וארגוני טרור שיעיים וסוניים, שאותם מימנה, אימנה וחימשה. כך עלה בידה להיאבק בארה"ב (וכן ביריבותיה הראשיות באזור) ישראל (וסעודיה) ולא הותקפה על ידה. במלחמת איראן-עיראק (1980-1988) איראן השתמשה במערך השלוחים הזה כדי להילחם בסדאם חוסיין, ולהעניש באמצעות מתקפות טרור את סעודיה וארה"ב בגין תמיכתן בעיראק. בשנות ה-90 מערך השלוחים התרחב אף לאל-קאעידה, שקיבל מטהרן סיוע משמעותי לטובת מתקפות התופת בשגרירויות ארה"ב בקניה ובטנזניה (7 אוגוסט 1998) שבהן נהרגו 224 אזרחים ונפצעו כ-4,000.

לאחר הפלישה האמריקנית לאפגניסטן ב-2001 חסות הטרור האיראנית כללה גם את הטאליבן (אם כי במידה מצומצמת יותר), שקיבל מימון, הדרכות ואמל"ח כדי להילחם באמריקנים. במלחמת עיראק (2003-2011) הפעילה איראן מערך טרור שכלל ארבע מיליציות שיעיות ושתי מיליציות סוניות. זאת במטרה למנוע מארה"ב להקים בסיס קדמי שממנו תפעל צבאית נגד טהרן.

לפי הערכת הפנטגון מ-2019, בשל הפעלת שלוחיה איראן נמצאה אחראית להריגתם של 608 חיילים וקבלנים אמריקנים במלחמת עיראק. עשור שנים אחר כך, במלחמת האזרחים בסוריה, הרחיבה איראן את מערך השלוחים שלה, והצליחה למנוע את הדחת אסד באמצעות שיגור מגוון מיליציות שיעיות עיראקיות, מיליציה אפגנית, פקיסטנית וחיזבאללה הלבנוני לסוריה.

ההצהרות בחודשים האחרונים מטהרן, וכן מצד בכירי מיליציות שיעיות בעיראק, שלפיהן המתקפות נגד האמריקנים בעיראק ובסוריה ייפסקו אם ארה"ב תורה לישראל להפסיק את

המלחמה בעזה, אינן מותירות מקום לספק בדבר עמידתה של איראן מאחורי המתקפות הללו. אלו מבוצעות על ידי ההתנגדות האסלאמית בעיראק, שקיבלה אחריות גם למתקפה בירדן. זוהי מסגרת ארגונית הכוללת כמה מיליציות פרואיראניות בעיראק, ובראשן כתאא'ב חיזבאללה, חוד החנית של המערך האיראני בעיראק.

בתדרוכים שונים לתקשורת האמריקנית מאז אותה מתקפה ממשל ביידן אותת על כוונתו שלא להיכנס לעימות עם איראן. אכן, מייד לאחר המתקפה הזדרזו בכירים איראנים להדגיש שטהרן אינה קשורה אליה, הגם שהיא מברכת עליה. בידול איראן ממתקפות שלוחיה הוא חלק מהותי מתורת הפעלת השלוחים.

לפחות לפי שעה לא נראה שפני האזור להסלמה. סימנים רבים מעידים שארה"ב תחת ממשל ביידן לא תחרוג ממדיניותה, ולא תכה באיראן למרות חלקה הבכיר במתקפה שבה נהרגו שוב חיילים אמריקנים.

פורסם בישראל היום, בתאריך 31.1.2024.